

**Totivs Ivris Canonici Compendivm, Siue, Brevis Svmma In
Qvinque Libros Decretalivm Sacri Concilii Tridentini
Decretis Accommodata**

In Qva Ivris Canonici Primæ Institutviones, seu Elementa ita traduntur, vt plurima breuiter ac decisiuè explicentur, & Canonum, Glossarum, ac Doctorum receptorum auctoritate communiuntur ...

Axel, Johannes Honorius van

Coloniae Agrippinae, 1656

De Iudiciis. Titulus I.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61552](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61552)

LIBER SECVNDVS.

De Iudiciis.

Titulus I.

S V M M A R I A.

1. Iudicium est actus legitimus trium personarum, iudicis, actoris, & rei, qui redditur in iniuriam.
2. Reus quis sit, Actor quis sit.
3. Reorum alius est necessarius, alius voluntarius.
4. Tertius veniens ad causam pro suo interesse admittitur in statu & terminis in quibus reperitur.
5. Tertius si lite pendente inter duos comparet sub pretexto melioris iuris, non suspendit iurisdictionem iudicis: sed si probat, tollit intentionem actoris.
6. Admissus ad causam cum clausula, Constituto de interesse, non facit aliquam licem non docto de interesse.
7. Iudiciorum aliud est seculare siue profanum, aliud est ecclesiasticum.
Beneficialis censetur causa que super titulo beneficii, iure monachatus, aut iure Conuersi ad religionem commissa est.
8. Iudiciorum aliud est ordinarium, aliud extraordinarium.
extraordinarium dicitur, aut quia datur in subsidium desicientibus alijs, aut quando Index simpliciter & de plano procedit, & summarium appellatur.
9. Agere iniustus nemo compellitur.
10. Iudicium nullum redditur, Primo, ex incompetencia iudicis.
Laicus coram iudice ecclesiastico non potest

testi conueniri nisi certis Casibus hic enumeratis.

11. Clericus coram suo episcopo conueniri debet in Ciuitatibus, qua regula fallit, quinque casibus.
12. Clericus de omni crimine coram Iudice ecclesiastico debet conueniri, nec valet contraria consuetudo.
13. Secundo, redditur nullum iudicium ex persona actoris.
14. Tertio, ex persona rei.
15. Quarto, ex persona vtriusque actoris & rei.
16. Quinto ratione rei qua non potest tractari sub tali iudice.
17. Sexto ratione peruersi ordinis iudiciorum.
18. Septimo ratione ineptitudinis libelli.
19. Octauo ex defectu citationis.
20. Citatio multiplex est.
Generalis qua fit ad totam causam.
21. Realis qua decernitur a iudicibus ordinarijs, non autem delegatis a principe, & non potest fieri extra territorium citantis.
22. Verbalis qua decernitur a quolibet iudice ordinario, delegato, arbitro, non autem ab arbitratore, & an possit fieri extra territorium citantis, controuertitur.
23. Per edictum, id est affixa Scedula in foribus Palatii vel Ecclesia, qua potest fieri a delegatis, principi, ordinarijs omnibus etiam minoribus, non tamen alijs delegatis, pedaneis iudicibus, aut arbitris.
24. Peremptoria quam mittit quilibet iudex.
25. Ad comparandum personaliter coram se, quam Papa indistincte decernit in omnibus causis.

E c 3

ordis

- ordinarij regulariter in iudicialibus non possunt aliquem citare ad comparendum personaliter, neque etiam delegati à Papa absque speciali commissione.
- 26 Citatio sub pœna vt compareat certa die.
- 27 In executiuis quorum fundamentum est confessio debiti non fit citatio ad comparendum, sed fertur præceptum de soluendo.
- 28 In summario iudicio in quibus decernitur monitorium siue clausula, & comminata sunt censura, ex nunc prout ex tunc, contra saliter monitum proceditur seruatis quatuor terminis & postea fertur declaratoria.
- 29 Citatio illegitima que ad citati notitiam peruenit, perinde ardeat citatum, ac legitima citatio.
- 30 Iudicium nono redditur nullum ex neglectis substantialium & solemnitate iudiciorum qua remissive iudicantur.
- 31 Nullitates ex defectu mandati, iurisdictionis, citationis, & notoria iniustitia tantum attenduntur in Romana Curia.
- 32 Instantia causa criminalis non transit ad heredem accusati.
Instantia causa appellationis non transit practice nisi fisci, vel alterius interfit.
- 33 Ex maleficijs priuatiu penales actiones, earumue instantia in heredem rei non competunt, sed heredibus actorum competunt.
- 34 Instantia Ciuili iudicij transit in successorem vniuersalem rei Conuenti, ac in successores vniuersales ipsius petitoris siue actoris.
- 35 Ac in successorem singularem, ad quem transit res vel actio ex necessitate.
- 36 Instantia appellationis in causa ciuili transit in heredem etiam re perempta.
- 37 Instantia in causa beneficii inchoata cum defuncto super iuribus dignitatis vel administrationis transit in successorem in dignitate & beneficio ex parte actoris, ac etiam ex parte rei.
- 38 Instantia inchoata cum defuncto non transit in fiscum succedentem in bonis defuncti.
- 39 Instantia iure ciuili in criminalibus non ultra biennij, in ciuilibus non ultra triennij metas post litem contestatam nisi citeriore tempore tollatur protrahitur, à qua regula excipiuntur certa causa.
- 40 Per peremptionem instantia, non perimuntur acta causa tendentia ad Veritatis indagationem, Verum perimuntur acta ordinatoria iudicij quoad effectus de futuro, vt per ea non possit ferri sententia.
- 41 Iure Canonico instantia durat triginta annis.
- 42 Cautiones de stando iuri & de iudicato soluendo durant post primam instantiam, à qua appellatum extitit, etiam in alijs instantijs.

EXPLICATIS officijs, & potestate iudicum, ac præparatorijs iudiciorum, videndum est de iudicij, & eorum ordine, Iudicium est actus, legitimus trium personarum iudicis, actoris, & rei, c. foras §. in omni de verb. signif. l. si in l. postquam liti nu. 10. C. de pact. c. 4. quest. 4. qui redditur in inuitum, l. inter stipulantem §. si stichum ff. de verb. oblig. si factum negetur, inducendi sunt testes, instrumenta, confessiones, præsumptiones, & argumenta, d. §. in omni & ibi gloss. in verb. tres testes. causa est materia & origo negocij nedum discussionis examine patefacta, quæ dum proponitur causa est, dum discutitur, iudicium, dum finitur, iustitia. c. foras §. causa de verb. signif. Locus iudicij & itinera intermedia debent esse tuta, & secura domino, & eius procuratori; c. audens l. 2. vt lit. non concess. & c. ibi Fel. post nu. 3. vers. I. conclusio & n. seqq. Clement. pastoralis §. notorium & ibi gl. in verb. notoria & Can. de re iud. Rip. in tract. de peste ut. de priuileg. iud. caus. post. in princ. Inter liti-

litigantes non aliter lis expediri potest, quā si alter actor, alter reus sit, *l. inter litigantes ff. hoc tit.* reus est ꝑ qui possidet aut Corporaliter detinet, *d. l. inter litigantes l. 2. c. de prob. §. retinenda vers. commodum Inst. de interd. Dec. in c. ex literis n. 4. de prob. Ripa in c. sepe n. 2. de restit. spoliat.* etiam si petat confirmationem suae possessionis, *l. 1. in princip. & ibi gl. in verbo fiat ff. de Carbon. Bald. in l. post sententiam nu. 8. c. de sent. & inter locut. omn. iud. Butr. in c. in praesentia n. 20. & 21. de prob. Rot. diuers. decis. 236. & decis. seq. part. 1.* actor est qui contra reum agit, & libellum offert, *l. possessiones l. actor. c. de prob. l. 2. ff. eodem* item actor est, qui ad litem pronocat, reus qui prouocatus agit, *l. liberis §. si quis ex seruitute ff. de lib. caus. l. in tribus ff. de iud. Bald. in l. non cogendum §. si procurator n. 2. ff. de procur. Rom. cons. 217.* etiam si reus imploret officium iudicis, & petat super sua exceptione pronunciari, & actori silentium imponi, *Butr. in c. cum inter n. 21. de except. l. si finita §. eleganter ff. de damn. infect. Rot. diuers. d. decis. 236 n. 2. part. 1. Pan. pulchre in c. si quis antea nu. 2. & seq. de for. compet. ideo libellans vigore legis diffamari c. de ingen. & manum, non censetur actor, ut voluit Afflic. decis. 259. sed reus, *Ursil. ad d. decis. Afflic. d. 268. addit: ad Lap. alleg. 54. in verbo super molestia*, quia ista facit ad effectum defensionis. In quo non sufficit vnica citatio quia agitur de priuationis Iuris sui ut quis excludatur ab agendo vel acculando, sed secundaria opus est citatione ut citatio non comparente per iudicem perpetuum silentium imponatur, diffamatusque ut reus ab obseruatione iudicij impofterum penitus absoluat, *Bald. in l. diffamari n. 8. & ibi DD. c. de Ingen. & manum. Myns. obs. 86. cent. 3.* Semper ad effectum, ut videatur cui magis sit fauendum, iuxta *l. fauorabiliores ff. de reg. iur. debet inspicere, quis originarie sit actor, & quis reus, & modus pro-**

cedendi, *Pur. decis. 336. Ab. 1. l. in tribus ff. de iud. & ibi DD.* non accidentia iudicij, quae faciunt quod in vno articulo vnus, & alter teneatur probare, & ex particulari respectu potest dici actor vel reus, *Dec. in d. l. fauorabiliores sub n. 2. l. in exceptionibus & l. seqq. ff. de prob. Bald. in d. l. non cogendum §. si procurator ff. de procurat.* Reorum alius ꝑ est necessarius ꝑ contra quem expresse dirigitur actio, vel qui specialiter vocatur ad iudicium; alius voluntarius, qui specialiter non vocatur, & potest non comparere, sed petitio dirigitur ad iudicem: necessario non obstat excommunicatio, seruitus, crimen; voluntario obstant, *c. dilecti & ibi gloss. 1. Fel. in c. cum inter nu. 21. de except. Archid. in c. pia in verb. agentes & ibidem Can. eod. in 6. Bart. in l. si fideiusor la. 2. §. si necessaria ff. qui satisd. cog. & c. idem in l. cum mulier la. 1. ff. de solut. matrim. ratio est, quia generaliter vocatus firmat personam suam in iudicio ex se, sicut actor: persona specialiter vocata firmatur, & efficitur habilis reus, & contradictor per citationem, quamprimum per se, vel alium comparet, in iudicio, *Bart. in d. l. cum mulier la. 1. n. 5. in fine Fel. in d. c. cum inter sub n. 21.* His adde, quod clericus, qui vendidit laico rem soli, ab emptore denunciatus, quia est merus, & necessarius emptoris defensor, forum emptoris se qui tenetur, nempe iudicis saecularis, nec potest allegare privilegium sui iudicis, *l. venditor ff. hoc tit. & ibi DD. gloss. fin. in l. 1. c. vbi in rem. actio.* Tertius veniens ꝑ ad causam, pro suo interesse, etiam per viam appellationis, & nullitatis, *Rot. Farin. decis. 98. n. 5. & 6. part. 1.* admittitur in statu & terminis, in quibus reperitur, *Afflic. decis. 235. Bald. in auth. nunc si haeres c. de litig. Gail. obs. 64. cum 3. obseru. seqq. libro primo Couar. pract. quasi. cap. 13. & cap. 14. cum duabus seqq. Mohed. decis. 5. de iud. Pur. decis. 71. lib. & quoties venit ad defendendum**

dum alterum ex collitigantibus, non potest venire nisi in statu & terminis, *cap. fin. vt lit. pend. in 6. Couar. pract. cap. 13. in princ. Ludouic. dec. perus. 26. n. 25. & per totam Greg. xv. decis. 259. & ibi late annot. facit suas, omnes probationes iam factas, & acta facta, quæ ipsum iuuant, afficiunt, ac eidem nocent, perinde ac si essent contra illum nominatim facta, Innoc. in c. cum super n. 6. Butr. n. 8. Fel. n. 13. vers. ad quæstiones & n. 15. & seqq. Pan. & Can. de re iud. Greg. xv. decis. 259. & ibi annot. n. 6. limitat. 2. mod. Rot. Farin. decis. 98. n. 5. & seqq. part. 1. sed potest ex persona sua, petere restitutionem in integrum, *Afflic. decis. 15. quod si t pendente lite inter duos, comparer tertius sub prætextu melioris iuris, non suspendit iurisdictionem iudicis, sed si probat, tollit intentionem actoris, quia talis actio non est præiudicialis, quoad processum, sed quoad intentionem, & habet vim peremptoriæ exceptionis, Couar. pract. quæst. cap. 14. n. 4. pulchre Rot. diuers. decis. 275. nu. 3. vbi limitat vno modo part. 2. facit etiam omnia acta & probationes suas: Greg. xv. decis. 303. n. 2. & seqq. per not. à Couar. pract. cap. 13. in princ. sed hic tertius, qui venit ex iure independente à iure collitigantium, potest, si vult, principaliter deducere ius suum, expresse committendo causam de nouo, tanquam in prima; quo casu non facit actu priora sua, quæ illum nõ afficiunt nec pro neque contra Admissus t ad causam cum clausula constituto de interesse, non facit aliquam litem non docto de interesse. Crescent. decis. 3. de rescript. Caputaq. dec. 228. part. 2. per l. à testatore ff. de cond. & demon: c. ex parte el. 1. de rescript. Fel. in c. si constiteris num. 5. de accus. & ibi Can. Iudiciorum aliud est t sæculare, aliud prophanum, aliud ecclesiasticum, c. 1. dist. 3. c. decernimus & c. at si clerici hoc tit. in tota causæ omnes reputantur profanæ, etiam quæ sunt spirituales, & illæ**

sunt solæ beneficiales, quæ super titulo beneficij, aut iure monachatus, Pan. in Clem. dispendiosam n. 3. in fine & 4. Zab. n. 13. hoc tit. aut statu conuersi ad religionem, Zab. in d. Clem. dispendiosam n. 14. commissa sunt, Caputaq. decis. 99. part. 1. Pan. in Clem. dispendiosam n. 3. in fine & seqq. hoc tit. & ibi DD. Pan. in Clem. vnica post gl. in verbo beneficiæ de caus. possess. & propr. & ibi Can. aliud criminale, d. c. at si clerici c. cum non ab homine hoc tit. aliud ciuile, c. caterum c. quia hoc tit. aliud spirituale, c. exhibitæ hoc tit. aliud temporale, c. venerabilis hoc tit. aliud t ordinarium, c. dilectio. examinat a hoc tit. glo. 8 mag. in summa xi. quæst. 1. aliud extra ordinarium, c. nouit hoc tit. c. quoniam contra falsam de probat. Extraordinarium dicitur, aut quia datur in subsidium deficientibus aliis, vt querela in officiosi testamenti, §. tam autem Instit. de inoff. testam actio de dolo, l. & eleganter ff. de dolo, aut quando iudex non in figura iudicij, sed simpliciter & de plano procedit, & summarium appellatur, vt in causis electionum, postulationum, prouisionum, decimarum, siue agatur contra personas, quæ ad earum præstationem tenentur, Clem. dispendiosam hoc tit. siue agatur inter personas ecclesiasticas, super iure percipiendi decimas, de iure vel de consuetudine debitas; Clem. dispendiosam & ibi gl. in verbo decimis & Zab. quæst. 14. hoc tit. Rot. decis. 14. hoc tit. in nou. secus si agatur inter laicos etiam de decimis ecclesiasticis, Rot. decis. 14. in fine hoc tit. in nou. matrimonij, vsurarum, & eas quoquo modo tangentibus; Clem. dispendiosam hoc tit. Clem. saepe de verb. signif. in rub. & nig. ff. de var. & extraord. cogn. si autem in hisce casibus solemnis ordo iudiciarius in toto vel parte, non contradicentibus partibus, obseruetur, non erit propter hoc irritus aut irritandus, quia singulares actus iudiciorum sunt per le actus perfecti, d. clem. saepe §. fin. & ibi gl. & Can.

9 *Can.* Inuitus † nemo compellitur agere, nisi in septemdecim casibus enumeratis per gl. addit. in cap. 1. §. solet in verbo æstimamus, de restit. spoliat. in 6. gloss. in l. vnica C. vt nemo inuitus &c. & vtrouique DD. *Myns.*
 10 *obs.* 78. *cent.* 3. Nullum redditur † iudicium primo ex incompetencia iudicis; Laicus coram iudice ecclesiastico non potest conueniri, c. si clericus laicum & ibi Bellarm. in 3. not. qui excipit 16 casus & *Can.* communiter idem in c. sane in 7. *quest.* in fine de foro compet. quod vsque adeo verum est, vt licet alteruter litigantium, etiam si sit vidua, ab apostolica sede literas ad ecclesiasticum iudicem impetrauerit, irritæ sint & inanes: c. licet c. ex tenore de foro compet. nisi ecclesiasticus iudex præter iurisdictionem habeat etiam ius dominii, vel alterius conditionis in personis laicorum, l. 2. ibi in causis ciuilib. & c. aduersus dominos aditum intercludimus & vocem negamus C. in quib. caus. col. cens. dom. accus. poss. libro xj. cum similib. nec non in defectum iustitiæ secularis, si iudex laicus est negligens, aut malitiose differat, d. c. licet in fine princ. d. c. ex tenore in fine c. transmissa de foro compet. c. administratores 23. qu. 5. *Gail.* *obs.* 28. lib. 1. *Myns.* *obs.* 24. *cent.* 2. & *obs.* 57. & *seq.* *cent.* 3. vbi tradit quomodo probetur & *obs.* 56. & 82. *cent.* 5. vel consuetudo loci ecclesiasticum iudicem compellendum suadeat, c. si clericus in fine & c. licet de foro compet. c. 2. & ibi gl. mag. in verb. de iure de except. in 6. vel iuxta priuilegium à Carolo magno per imperium concessum, alter litigantium in initio litis, siue decursis temporum periculis, etiam alio refragante, ad iudicium episcoporum recurat, cap. quicumque cum duobus & *seq.* xj. *quest.* 1. c. nouit, §. nec sic de iud. & ibi Innoc. numer. 6. dicit id priuilegium non esse reuocatum & Zab. in gloss. sed cum hac Felin. sub num. 8. & *Can.* contra gloss. ibi & in d. c. quicumq. & *seq.* *Nauc.* gener. 28. fol. 51. in 2. col. in actioe reat. Summa in Decretales.

li, & personali, Bellam. in d. c. si clericus numero quarto, Anchar. in c. ex transmissa num. 4. de foro compet. attestantes de generali consuetudine Franciæ, aut vidua. vel alia miserabilis persona spoliata possessione, etiam rei feudalis per laicum, coram iudice ecclesiastico agat remedio recuperandæ, c. ex parte de foro compet. vel causa sit pietatis, c. 1. & ibi Pan. nu. 5. & 9. & *Can.* de empt. & vendit. aut alias huiusmodi quæ ad forum ecclesiasticum pertineat, vt matrimonii, c. causam matrimonii de offic. deleg. c. ex literis de consang. & affin. vsurarum, c. quoniam de vsur. periurii, c. fin. de foro compet. iuris patronatus, c. quanto hoc tit. Anchar. in c. cum sit num. 9. vbi plures causas ponit. de foro compet. immunitatis ecclesiasticæ, c. non minus c. aduersus de immunit. eccles. violatæ libertatis ecclesiæ, eiusque personarum aduersus canonicas & imperiales sanctiones, auth. cassa de sacros. eccles. nouerit. c. grauè de sentent. excomm. c. quoniam de immunit. eccles. in 6. quia hoc non est contra legem agere, sed legi facere subsidium, c. 2. de priuileg. & necess. priuileg. laici corporalem iniuriam clerico inferentes, c. peruenit el. 2. de teste cog. & raptores rerum ecclesiarum, & inuafores immobilium, aut iurium ecclesiæ in vtroque foro à rectoribus ecclesiarum possunt conueniri, d. c. cum sit de foro compet. & ibi gloss. fin. l. si quis in hoc genus & l. placet C. de episcop. & cleric. c. 2. de priuileg. & excess. b. priuileg. contra peccatorem quælibet etiam laicum iudex ecclesiasticus procedit per viam denunciationis euangelicæ, seu iudicialis vt pœniteat & satisfaciat, c. nouit h. e. gl. 1. in c. 1. 6. *quest.* 2. & ibi *Can.* Fel. in c. cum sit n. 16. de foro compet.

Clericus coram † suo episcopo conueniri debet in ciuilibus, c. 1. c. 2. c. diligentis §. fin. c. si nificasti de foro compet. c. 2. & c. clerici hoc titul. *Gail.* *obs.* 37. lib. 1. vbi ponit 9. limit. late *Mynsing.* *obs.* 67. *cent.* 2. Fallit primo in causa feudi, in

Ff

qua

qua siue agatur petitorio, siue possessorio, Franc. Arei. in c. ceterum num. 23. & 24. hoc tit. Mynsing. obs. 22. cent. 1. vers. sic etiam iudex laicus Gail. obs. 37. lib. 1. n. 3. conuenitur coram domino feudi, vel partibus Curia, c. ceterum hoc tit. c. verum & ex transmissa de for. compet. Bald. in c. 1. nu. 4. de controu. feud. apud pares terminos, Secundo in causa reali profana, quando laicus res suas proprias affirmat, inter clericum & laicum, quæ tractari debet, coram iudice laico, sub quo res sita est: l. fin. C. ubi in rem actio Host. in summa §. quib. ex caus. post n. 5. de for. compet. l. qui aliena §. final. ibi sententia pradio datur ff. de negot. gest. Mynsing. obs. 22. cent. 1. obs. 95. cent. 4. in emphyteusi ecclesiastica obs. 93. cent. 5. Gail. obs. 37. num. 4. lib. 1. Boer. decis. 69. n. 22. Sed hæc fallentia reprobatur per Marian. Socin. in c. sane n. 10. hoc tit. per cap. fin. hoc tit. & Collect. in c. qualiter num. 1. de iud. Bald. in auth. clericus quoque sub num. 2. in fine de episcop. audient. dicentes ita seruare Curiam, quod et si clericus conueniatur rei, vindicatione dere mere sæculari, debeat coram persona ecclesiastica conueniri, & prænarrata opinio in Camera Imperiali recepta fuit, quod præterito turbulento seculo laici profus non curarent, imo venderent ecclesiasticam iurisdictionem, Myns. obseru. 9. in fine centu. 5. Tertia in possessorio vel quasi retinenda, vel recuperanda, etiam in causis spiritualibus decimarum, Clem. dispendiosum de iud. c. litteras de iur. cal. & ibi gloss. mag. Couarr. pract. quest. cap. 35. nume. 5. Gail. obs. 38. lib. 1. Iurispatronatus, & c. c. quanto hoc tit. quando clericus in possessorio ratione decimarum & c. laicum soluere detrectantem, conuenire vult, debet iudicium coram iudice laico inchoare: excepta causa beneficiæ, cap. litteras & ibi Pan. sub num. 7. Butr. num. 14. & Can. de iuram. calumn. nisi in Francia ex priuilegio, Guid. Papa decis. 1. & decis. 85. etiam inter duos

clericos litigantes; & matrimoniali, quæ spectat ad iudicem ecclesiasticum, non solum cum tractatur de substantia vinculi sed etiam cum agitur possessorio, cap. ex conuisione & ibi Pan. in 2. not. de rest. spoliat. Put. decis. 351. & decis. 355. lib. 1. quia possessorium non est quid spirituale, sed temporale, eum tantum de facto quærat, an possideat vel detineat, turbauerit, vel deiecerit: c. final. hoc tit. c. petimus xj. q. 1. Franc. in c. 1. §. fin. num. 3. de rest. spol. in 6. Guid. decis. 1. Gail. obs. 37. num. 5. & obs. 38. lib. 1. Cou. pract. quest. c. 35. & si in possessorio obtinuerit, non tenetur coram eodem iudice super proprietate respondere, qui est alterius fori; c. fin. hoc tit. quæstio vero possessoria matrimonialis aut beneficiæ habet annexam causam proprietatis, ita quod censenda sit spiritualis; Pan. in c. litteras nu. 7. & 8. de iuram. cal. clem. vnica de caus. possess. & propriet. clem. vnica de seq. possess. & fruct. Garc. de benef. part. cap. 2. n. 49. 50. & pluribus seqq. nisi & in his contra laicum disputetur de mero facto, nec veniat discutiendum aliquid iuris; Pan. in d. c. litteras sub nume. 8. vers. mere temporalis & Garc. de benef. part. 1. cap. 2. num. 59. Meno. h. in 15. remed. recuper. nu. 22. & seqq. & num. 23. de possessorio adipiscenda iudex sæcularis non cognoscit in spiritualibus, quia actor in eo sine titulo canonico non potest obtinere, & plus habet spiritualitatis quam temporalitatis: cap. beneficium de reg. iur. in 6. & d. i. Can. Guid. decis. 1. n. 3. Pan. in c. duas in fine de sponsal. duorum & ibi Can. Put. decis. 351. lib. 1. Meno. in 15. remed. recuper. n. 223. Couarr. pract. quest. cap. 35. vers. 1. conclusio, laicus vero clericum in possessorio cuiuscunque rei coram iudice ecclesiastico conuenire debet, Gail. obs. 38. n. 5. cap. 2. & c. clerici hoc tit. Couarr. pract. quest. cap. 35. in fine numer. 1. vers. primum. Quarto in causa reconuentio- nis coram iudice laico in causa ciuili, c. cuius in

agendo 3. *quæst.* 7. *glossa in summa xj. quæst.* 1. late Fel. in c. at si clerici n. 8. & seqq. hoc tit. Quinto quando clericus ratione officii alieno nomine conuenitur, tanquam tutor, curator, vel procurator alicuius laici, quo casu fortitur forum coram iudice seculari, quia attenditur persona eorum, quorum nomine conuenitur, Soc in d. rub. de for. compet. nu. 1. & num. 15. & in c. 1. num. 52. & seqq. eod. tit. Gail. obseru. 37. sub n. 7. vers. sexto fallit lib. 1. Ripa in c. 2. nu. 23. de iud. Clericus de t. omni crimine coram iudice ecclesiastico debet conueniri, nec valet contraria consuetudo, d. c. clerici hoc tit. late Clar. libr. 5. pract. crimin. §. fin. quæst. 36. nisi fuerit depositus & post depositionem incorrigibilis remanserit, & fuerit excommunicatus, anathematizatus, & deinde ob contemptum degradatus, ac Curia seculari traditus, d. c. at si clerici §. fin. & ibi gloss. fin. c. cum non ab homine hoc tit. gloss. fin. in cap. nec licuit 17. dist. Clar. libr. 5. pract. crimin. §. fin. qu. 36. n. 32. 33. & seqq. Iudex laicus non potest habere iurisdictionem vllam in ecclesiasticos, c. seculares de for. compet. in 6. cap. 2. de foro compet. etiam de consensu episcopi, c. decernimus hoc tit. nec pro defectu iustitiæ ecclesiasticæ, c. qualiter in fine hoc tit. neque contra deprehensos in crimine, c. cum non ab homine hoc tit. Quod si aliquam usurpauerit, est excommunicandus, d. c. 2. de foro compet. exceptis certis casibus, in quibus iudices laici coercent clericos etiam non depositos notatos, per gloss. in c. principes 23. quæst. 5. & in casu c. fin. 1. quæst. 7. & per Couarr. pract. quæst. cap. 35. nu. 3. & seq. Iudex qui episcopum duci ad tribunal suum, vel exhiberi imperauerit, post cinguli priuationem, viginti libras auri ecclesiæ illi, cuius est episcopus, persoluit; Auth. nullus episcopus C. de episcop. & cleric. Confessio quoque clerici de crimine facta coram iudice laico non valet, d. cap. at si clerici in princi-

pio. imo episcopus de negotiis ecclesiasticis iudicio laicorum non potest disponere: d. c. decernimus & ibi DD. an Papa tollere possit priuilegium clericorum quoad forum vide Fel. in c. 2. num. 3. & seqq. de maiorit. & obed. & ibi DD. Secundo t. redditur nullum ex persona actoris excommunicatus in iudicio agere non potest, conueniri potest, & potest per se vel per alium respondere: c. intelleximus hoc tit. & ibi gloss. c. cum inter & ibi gloss. 1. de excep. filiusfamilias absque consensu patris regulariter agere non potest, l. si longius §. si filiusfamilias ff. hoc tit. seruus agere non potest, l. non idcirco §. fin. ff. h. t. Si paterfamilias mortuus esset, relicto vno filio, & vxore pregnante, filius à debitoribus non dimidiam, sed quartam partem crediti recte petit, quia incertum est, an tres nascerentur, l. sed et si restituatur §. fin. ff. hoc tit. Tertio t. ex persona rei conuenti, summi enim magistratus, quo in administratione erunt, anno, neque agere neque conueniri possunt, nec in eorum quidem causis, quorum sunt tutores aut curatores, l. 2. ff. de in ius voc. l. pars ff. hoc tit. Quarto ex persona t. vtriusque nempe actoris & rei, vt si seruus domino noxiam commiserit, actio nulla nascitur; §. si seruus Instit. de noxal. action. Si stipuleris ab eo, qui iuri tuo subiectus est, vel si is à te stipuletur, nulla oritur obligatio ciuilis vel actio; §. item inutilis est Instit. de inutil. stipul. l. lis nulla l. si à me fuerit ff. hoc tit. in certis casibus aduersus dominos consistere seruis permillum est, quæ ad statum serui pertinent, vel ad vtilitatem publicam, vt arctioris annonæ, census, falsæ monetæ, l. vix certis ff. hoc tit. Quinto ratione rei t. quæ non potest tractari sub tali iudice; vt solus Papa cognoscit de dubiis priuilegiorum, & dispensationum sedis apostolicæ, & non inferior c. cum venissent h. t. Monach. in c. ordina. n. 7. de off. ord. in 6. &

ibi *Prob.* in Curia Romana non tractantur
causæ mediocres, sed delegantur in provin-
cia; *l. post sententiam l. in offerendis c. de appel. l.*
17 *si qui separatim §. i. ff. de appell.* Sexto ¶ ratiōe
peruersi ordinis, vt quando iudex super ex-
ceptionibus præiudicialibus & negotio
principali pariter cognoscit, & procedit; *c.*
exhibita hoc tit. aut alias non seruat ordinem
iudiciarium, qui etiam in causis fiscalibus
est seruandus, cum distinctione, an debitum
sit liquidum, vel illiquidum, *Bart. in l. hi qui*
& ibi DD. c. de conuent. fisc. deb. 10. late Franc.
18 *Marc. quest. 200. part. 2.* Septimo ¶ ratiōe
ineptitudinis libelli, quando actio & inten-
tio sunt ineptæ, vel sola intentio, ita quod
ex narratione non possit compræhendi cau-
sa apta, *c. examinata hoc tit.* et amli libello sit
apposita clausula, peto mihi de prædictis
iustitiam fieri, *Pan. in c. cum dilectus nu. 52. in fi-*
ne de ord. cog. & reus absoluitur ab instantia
iudicij, ita tamen quod si congruentem &
apram intentare voluerit actor actionem,
respondere ei reus teneatur, *d. c. examinata in*
fine l. Bebius ff. de pact. dor. Sententia vero con-
tra reum lata est ipso iure nulla, *Inst. de oblig. in*
princ. & ibi gl. in verb. secundum & DD. & de
huiusmodi ineptitudine potest semper op-
poni, etiam post sententiam; *c. cum dilecti &*
ibi Pan. n. 3. & DD. de empt. & vend. quod si a-
ctio, siue petitio, & causa in ea deducta sint
inepta, intentio vero sit apta, & altera causa
in ea contenta ex profecuris probata fuerit,
potest iudex ferre sententiam et à iuxta non
petita per actorem, dummodo ex profecu-
tis ei res petita debeat, tam in sumarijs
quam plenarijs iudicijs, *Pan. in d. c. examinata*
nu. 19. & 20. Caputaq. decis. 126. part. 3. Octa-
19 uo ex defectu ¶ citationis. *§. fin. Inst. de pæn-*
tem. ling. & ibi Onor. tradit effectus citationis. ea
20 multiplex est ¶ generalis, realis per captu-
ram, verbalis per ipsummet iudicem, nu-

ciū, epistolam, citatio per edictum, cita-
tio peremptoria, item citatio ad comparē-
dum personaliter, citatio sub pœna. Gene-
ralis sit ¶ ad totam causam, vt ad omnes &
singulos actus eiusdem causæ, vsq; ad defi-
nitiuam inclusiue, cum cōminatione, quod
aduersus citatum contumacia non obstan-
te, procedetur ad cognitionem & proau-
nciationē; *l. qui crimē ibi vt veniat ad causam per-*
agendam c. qui accus. non poss. Innoc. in c. consu-
luit sub n. 4. de off. deleg. Angel. de Perus in l. qui
ante Cal. n. 3. & seqq. & ibi DD. ff. de verb. oblig.
& ita obleruat Stylus Rotæ Romanæ & Ca-
meræ Imperialis, *Rot. decis. 14. de dol. & con-*
tum. in nou. Mynsing. obs. 33. cent. 4. & talis cita-
tio generalis arctat citatum ad duo, scilicet
comparendum in termino, & ad comparē-
dum ad causam; vnde licet actor & reus in
primo termino non compareant, tamen si
deinde actor in alio termino veniat, & reus
non veniat procedetur ad petitionem acto-
ris in contumaciam per contradictas, siue
ad proclamata, si que deinde vltior pro-
cessus vsque ad definitiuam, *Rot. decis. 21. de*
appell. in nou. Mynsing. obs. 33. cent. 4. & obs. 86.
cent. 5. Inclusiue sine alia Citatione quando
generalis citatio facta fuit in personā ipsius
rei, Si vero generalis illa Citatio facta esset
per edictum tunc nos solet pronuncari de-
finitiuē nisi præmissa speciali Citatione ad
sententiam, *Myns. obs. 71. cent. 3. Pan. in c. fin. nu.*
11. de dilatio. & ibi Can. idem Myns. obs. 33. cent. 4.
& ideo in Rota aut Camera Imperiali non
recipitur mandatum procuratorium nisi ad
totam causam, *Myns. obs. 64. cent. 1. & obs. 84.*
cent. 5. Realis ¶ decernitur à iudicibus
ordinarijs. *Auth. de exhib. & introd. reis*
§. si vero & ibi glossa in verb. omnimodo lib.
consens. a reum & ibi post glossa in verb. ad cogen-
dum eum & Bart. num. 13. c. quomodo & quan-
do lud. & c. auth. & qui iurat c. de bon. auct. iud.
possi.

posid. & ibi gloss. 2. nisi prohibeantur ratione personæ, mulieris, l. 1. & au h. ibi posita C. de off. diuis. iud. aut loci, vt si est in domo sua, l. plerique ff. de in ius voc. l. nemo de don. off. de reg. iur. Myus. obs. 69. centu. 4. non possunt cogi in euilibus à parte ad citandum aliquem realiter, nisi prius reus constituatur in contumacia solemniter: d. l. consentaneum & ibi Bart. in pr. & num. 13. post gloss. & ibi DD. delegati à Papa vel impetratore non possunt citare realiter per capturam, siue ante siue post litem contestatam, Bald. in d. l. consentaneum num. 15. Bart. in l. 2. nu. 1. ff. de iurisd. omn. iud. & ibi DD. non potest fieri extra territorium citantis, quia sameret initium in loco non permisso, l. presentis C. de hi qui ad ecclesia conf. l. quis sit fugitiuus §. item alius scribit ff. de adil. edict. In criminalibus scribitur iudici, sub quo criminofus degit, vt ipsum capiat, & remittat ad locum delicti, qui tenetur capere & remittere, si delictum est atrox: §. si quis comprahnsorum Auth vt multi iudicium & dicitur inf. a titul de pan. in euilibus nunquam fit remissio, scilicet quod debitor capiatur, & remittatur ad locum contractus, Fel. in c. fin. nu. 22. ponens regul. & fall. de foro compet. verum potest bene fieri remissio verbo hoc modo. quod senator vrbis requirat potestatem Florentiæ, quod mandet Alexandro vt compareat Romæ, coram ipso vbi habet litem, c. Romana §. contrahentes & ibi Monach. n. 6. in fine Franc. num. 7. de foro compet. in 6. Bald. in l. extra sub num. 13. ff. de iurisd. omn. iud. qualis requisitio appellatur iuris subsidium, & 22 vulgariter rogamus. Verbalis citatio dēternitur à quolibet iudice ordinatio, & delegato, c. l. consentaneum & ibi Bart. n. 9. ac etiam arbitro, c. l. sed & interpellatur §. 1. ff. de arbitr. quæ an possit fieri extra territorium citantis à Doctoribus controuertitur, late Franc. Marc. q. 401. p. 2. Ang. de Perus. in l. si. n. 6.

las. n. 42. ff. de iurisd. omn. iud. Fel. in c. licet in princ. h. c. ponens regul. & fall. Gail. obs. 56. lib. 1. cōmunior opinio est, quod à iudice domicili contra subditum, vbicunque existentem, fieri potest, quia semper est subditus, l. omnes qui §. executoribus & c. verum si appariter & ibi Bald. sub num. 2. vers. quomodo ergo responderetur C. de episcop. & cleric. l. 2. C. de off. praf. vrb. Zab. in Clem. pastoralis §. vt illud in 3. quest. ante finem num. 6. vers. circa hoc tamen quoad iudicem domicili & c. per text. d. clem. de senten. & rei iud. Fel. in c. fin. sub n. 24. vers. & suas quod diuus Marianus de foro compet. & ibi Zab. vers. quaro generaliter Butr. num. 16 & seq. pul. hre Franc. in c. 1. §. contrahentes nume 6. Gemin. sub num. 14. de foro compet. in 6 & Can. etiam quoad afficiendam personam; & faciendum processum in persona, videlicet citatum bannire, excommunicare, personaliter condemnare, d. clem. pastoralis §. deniqu. & iuribus in proxima littera alligatis Pan. in c. fin. n. 41. & seqq. de foro compet. Iudex delicti, vel contractus, vel ratione rei, non citat extra territorium, nisi quoad afficiendum bona, quæ sunt in territorio, non vt inuitum trahat, aut non comparentem banniat, excommunicet: cap. 1. §. contrahentes de foro compet. in 6. Bald. in d. l. omnes qui §. verum si apparitor num. 1. & seqq. Innoc. in c. fin. sub num. 1. & ibi Zab. vers. quaro generaliter in solutione quest. de foro compet. Rot. decis. 15. hoc tit. in nou. vt Vicarius vrbis potest mittere nuntium suum Florentiam ad citandum reum, qui sui copiam facit, & Romæ sortitur forum ratione contractus initi, vel destinata solutionis, non quoad effectum excommunicandi, vel compellendi personam ad comparendum, quia inuitus trahi non potest, sed quoad effectum constituendi reum in contumacia, si citatus eius auctoritate cōparere contemnat, quantum ad faciendam missionem ex primo de-

creto in bonis, quæ sub iurisdictione citantis habet, vel si malitiose seipsum occultet, ne citatio ad eum perueniat, decernendam missionem faciendam in bonorum possessionem, quæ in alia etiam diœcesi obtinere noscitur, sed tunc loci diœcesanus ad denunciationem ipsius faciet huiusmodi missionem, d. §. *contrahentes* & ibi gl. & DD. d. l. *omnes qui*, §. *verum si apparitor* l. *quod promulgatis* C. *de off. prob. vrb. late Zab. in clem. 2. vers. illud num. 6. de sent. & re iud.* quia decretum citationis, quod residet in iudice, fit, & finis comparationis confertur, in loco permissio: actus vero citationis est nudum ministerium, & non est iurisdictionis, l. *fin. ff. hoc tit. Anch. in c. fin. n. 6. de for. comp. Bald. in d. §. si apparitor sub n. 2. Ioann. Monach. in c. 1. §. contrahentes n. 8. de foro comp. in 6. & ibi Prob. n. 14 & 15. & Can. Fran. Marc. quest. 179. num. 3. 6. & seqq. part. 2. Bald. in l. *extra n. 13. & 14. ff. de iurisd. omn. iud.* Arbitrator non citat partes, sed debet pars adire iudicem, & petat quod mandetur aduersario, vt compareat coram arbitratore, Bald. in l. 1. n. 10. C. *de arbitr.* quia cognitio etiam extraiudicialis sine partium præsentia haberi non potest, l. *fin. C. si per vim vel alio modo &c. Crescent. decis. 2. de arbit.* Per edictum † (id est affixa cedula in foribus palatii vel ecclesiæ) citare possunt, in casu necessitatis, quando alio modo quis non potest citari, cap. *causam qua de dol. & cont. l. dies §. prætor ait ff. de damno infect. Gail. obs. 57* delegatus principis, Auth. *qui semel C. quomod. & quando iud. &c. c. cum olim circa finem & ibi gloss. in verb. in hibernia de dol. & contum.* ordinarij omnes, etiam minores, prout consules mercatorum, non tamen alij delegati, & pedanei iudices, aut arbitri, quia edictum est simile banno, l. *sancimus & ibi glo. fin. & Bald. n. 7. las. in fine C. hoc tit. Franc. in c. 1. n. 1. eod. in 6. Bald. in d. l. 2. n. 3. & 4. C. quomodo & quando iudex &c. nisi de-**

legatus habeat hoc in mandatis, Bald. in d. l. 2. num. 3. C. *quomodo & quando iud. &c.* hinc de Stylo subdelegati ab Auditoribus Rotæ iudices compulsoriæ & remissoriæ partes citare possunt etiam per edictum, Rot. *decis. 1. de fid. Instr. in nou.* Peremptoriam † citationem mittere potest quilibet iudex, c. *cum Bertholdus in princ. de re iud. cap. ex litteris de off. deleg. l. sancimus C. hoc tit. gloss. in c. de illicita in verb. peremptorio 24. quest. 3. & ibi Can. dicitur peremptoria. l. in peremptorio ff. hoc tit.* quia is qui citat, comminatur, etiam absente diuersa parte, cogniturum se & pronunciaturum: necessaria est in quatuor casibus, Rom. in l. si finita §. *Iulianus nu. 14 ff. cert. pet.* Ad † comparandum personaliter coram se, solus Papa citare potest indistincte in omnibus causis, c. *cum dilecti de dol. & contum. c. fin. de maiorit. & obed.* Ordinarij regulariter in iudicialibus non possunt aliquem citare, ad comparandum personaliter, nisi ex iusta causa, prout inferius dicitur, l. *fin. C. de procur. & ibi DD.* Sed & extra iudicium, ex causa, cogunt subditos coram se specialiter venire, si egent eorum consilio vel personali auxilio: Ioann. And. in c. 1. post num. 3. vers. in gloss. a contrario &c. hoc tit. in 6. delegati à Papa possunt indistincte aliquem citare ad comparandum personaliter, quando haberent in speciali commissione, Staphyl. *de sig. lit. Inst. §. citatio personalis*, alias regulariter non possunt, nisi causa fuerit criminalis, vel nisi pro veritate dicenda in respondendo positionibus vel articulis, vel pro iuramento calumniæ faciendo, vel alia subsisteret iuris necessitas, c. *1. hoc tit. in 6. & ibi Franc. numer. 2. & Can. communiter*, mulieres honestæ non possunt trahi inuitæ in iudicio, vt personaliter compareant, c. *mulieres hoc tit. in 6.* Reus astrictus ex speciali commissione supremi Principis ad instantiam actoris impetrata in causa ciuili com-

comparere personaliter non aliter tenetur, nisi actor etiam personaliter compareat & non per procuratorem ex aequitate edicti, Quod quisq; iuris, &c. c. cum omnes de constit.

26 *Myns. obs. 4. cent. 3.* Citatus † sub pœna ut compareat certa die, si non comparuit, præsumitur contumax, sed ilico non potest iudex, eo non comparente, declarare illum contumacem, & pœna contumaciæ afficere, absque alia citatione, sed citari debet ad videndum declarari se incidisse in pœnas, ob non factam partitionem; non tamen requiritur nouus processus, *Bart. in l. vnica nu. 13. ff. si quis ius dec. non obtemp. & ibi DD.* quia ille se potest defendendo allegare causam probabilem, quare comparere non potuerit: *Pan. in clem. present. n. 9. de cens. per c. certum 11. quast. 3. Gail. obs. 13. & seq. & obs. 15. lib. 1. per c. veniens §. fin. i. bi citationem & purgationem de accus. las. in l. ad diem n. 3. ff. de verb. oblig.* etenim præceptum iudicis sub pœna non continet condemnationem, si præcepto non pareatur, sed comminationem condemnationis gloss. in c. vnico in verb. sub anathemate de sagitt. & *Can. d. c. veniens §. fin.* Prædicta procedunt in iudicijs ordinarijs, & extraordinarijs: in † executiuis, quorum fundamentum est confessio debita, siue contineas certam quantitatem, siue promissum sit interesse, vel aliquid incertum quia in iudicio executionis declarabitur, *Bart. in l. 1. n. 17. ff. de leg. 1. & ibi DD. Mynsing. obs. 6. cent. 2.* non fit citatio ad comparandum, quia nullæ sunt partes iudicis in contententem, *l. proinde §. notandum & ibi gl. & DD. cum l. seq. ff. ad l. aquil. l. 1. iulianus ff. de confess.* (de Stylo Curia contra præsentem citatio necessaria est, *Anton. Mas. ad for. oblig. Cameral. tit. aliqua de processu nu. 2. 3. & 4.* sed feretur præceptum de soluendo infra legitima tempora, *l. si debitor. ff. hoc titul. l. certum §. fin. & ibi post glossam Bart. & Doctores*

de conf. Franc. Marc. decisione 371. & seq. part. 1. Pan. in cap. querenti numer. 5. de off. deleg. quod non habet vim definitiuæ, aut interlocutoria, sed est alia species definitionis causarum; late Fel. in rub. de sent. & re iud. nu. 5. & seq. si quis confitetur debitum & negat personam esse legitimam, cui solutio facienda est, quia dicit, quod est minor, & non habet curatorem, & iudex ferat præceptum de soluendo, discussa causa, vel non discussa causa, tenet præceptum, sed ab eo poterit appellari etiam de iure ciuili: *l. ait prator §. permittitur & ibi Bald. in 2. not. ff. de minor.* In † causis summarijs in quibus decernitur 28
monitorium sine clausula si quis &c. ut contra intrusum in beneficio quod vacauit in curia &c. in quo sunt comminatæ centuræ, ex nunc prout ex tunc, & sic sunt sententiæ excommunicationis late, & non ferendæ, proceditur contra taliter monitum, seruatis quatuor terminis, & postea fertur declaratoria. *Achil. decis. 5. de sent. excom. attestans de vsu Curia.* In curia vero semper fiunt monitoria sub pœna excommunicationis ferendæ, & ideo tunc necessarium est præmittere citationem aduersarij ad videndum se excommunicari, quia non paruit monitorio, *Achil. dec. 6. de sent. excom. attestans de vsu Curia* quod si actor in executiuis capit agere iudiciario ordine per viam monitorij contra reum, & hic citatus, eiusue procurator comparuerit cum solita protestatione nihil fieri, nisi ipso citato, aut aliter constet de consensu actoris & rei in ordinarium processum, non potest actor conuolare ad viam executiuam; secus quando reus citatus fuit contumax, aut non fuit actum ordinarie de consensu vtriusque, *Clem. sape, §. fin. & ibi gloss. in verbo parribus de verb. signif. aub. qui semel quom. & quand. ind. & c. Cesar. decis. 2. n. 2. & seq. de sent. excom. Bart. in l. vbi ceptum post n. 3. ff.*

3 ff. hoc tit. l. proinde la. 2. §. fin. & ibi gloss. fin. in fine ff. ad l. aquil. Gram. conf. ciuili 95. n. 28. Causus in quib. Citatio nou est necessaria enumerat Myns. obs. 91. cent. 2. Citatio quæ non tenet, quoad partem, & quoad iudicem, ut quia facta die feriata in honorem Dei, non perpetuat iurisdictionem, Bald. in l. si Pater tuus num. 2. C. ne de stat. d. f. Citatio illegitima
 29 † in qua erratū sit, in modo citandi, seu forma, à iure traditis, quam ad notitiam citati peruenit, perinde ardeat citatum. ac legitima citatio. Clem. causam §. fin. de elect. Alex. in l. de pupillo §. meminisse sub num. 5. de nou. oper. nunc. Gail. obs. 58. lib. 1. Rom. conf. 410. n. 2. & ibi add. Fel. in c. gratum num. 4. vers. 2. nota de off. deleg. Cas. decis. 15. num. 5. de test. Myns. obs. 18. cent. 2. siue ipse siue procurator generalis, longe antea constitutus, comparuerit: Achil. decis. 16. de dol. & cont. Myns. obs. 90. cent. 3. etiam si excipiat de illegitima executione citationis, Myns. obs. 54. cent. 4. l. 1. in princ. & ibi gloss. ff. de serijs, Fel. in c. illud n. 8. de prescript. Collegium & vniuersitas citanda est collegialiter, & capitulariter. gl. in cap. si capitulo in verb. factum de concess. prob. in 6. & ibi Can. Greg. xv. decis. 584.
 30 n. 2. & ibi late annot. Nono propter † nullitates insurgentes ex neglectu substantialium, & solemnitatum iudiciorum, gl. mag. in summa 2. q. 1. l. prolatam & ibi gl. & DD. C. de sent. & interlocut. & c. iure communi in causis prophanis seruatur tela & ordo, qui habetur, in l. prolatam iuncta gl. & ibi Bart. & DD. communiter C. de sent. & interloc. omn. iud. gloss. mag. in sum. 2. quæst. 1. ponens quæ sint de substantia, & quæ non sint. In causis super electionibus postulationibus, prouisionibus, aut super dignitatibus, seu quibusuis ecclesiasticis beneficiis, ac super decimis, matrimonijs, vel vlturis, ve eas quoquo modo tangentibus seruatur ordo datus per Clem. dispendiosam de iud. & Clem. sæpe de verb. signif. In cau-

lis quæ committuntur simpliciter, de plano, sine strepitu & figura iudicij, seruatur ordo expressus, in extrauag. ad reprimendum quom. in caus. l. as. maiesi. proced. & in d. Clem. sæpe. de verb. signif. ac per Rot. dec. 2. de rescript. in nou. & ibi pulchra additio, quæ declarat, qui termini sint substantiales, & qui non sint substantiales, iuxta stylum Rotæ, concordant B. llam. decis. 27. Cassad. decis. 8. n. 6. de rescript. Caputaq. decis. 260. part. 2. Variæ aliæ sunt commissionū, & delegationum formæ, quæ diligenter sunt attendendæ, & seruandæ iuxta notata in c. cum dilecta de rescript. l. diligenter ff. mand. ut fufius sub suis titulis diceretur. In camera Spirensi, nullitas processus non attenditur, si de meritis causæ constet. Myns. obs. 93. cent. 5. vbi limitat 3. modū Gail. obs. 42. lib. 1. Myns. obs. 27. cent. 1. In Romana Curia † attenduntur tantum nullitates ex defectu mandati, iurisdictionis, citationis, l. properandum §. & si quidem C. hoc tit. & ibi las. n. 6. Alex. in l. finita §. Iulianus num. 24. ff. de damno infect. staphyl. de signat. lit. iust. §. postremo el. 1. Clem. 1. & ibi gl. fin. & Can. de seqq. possess. & fruct. Mandos. in comm. 19. nullitatis in gl. in verbo nullitatis & nullitatum, præterea attenditur notoria iniustitia, quando sententia non iustificatur ex actis, quia non est probata intentio actoris, quæ idem operatur quod nullitas, c. inter ceteras & ibi Fel. n. 10. & 11. de re iud. l. si pars. & ibi Angel. n. 1. in fine ff. de in off. testam. Rot. diuers. decis. 361. n. 46. & decis. 666. n. 3. part. 1. sed non est proprie nullitas, Affl. ff. decis. 28. num. 8. l. palam §. que in adulterio vers. ego puto ff. de rit. nupt. l. presens & ibi Alex. n. 2. & 3. ff. de re iud. Rot. Farin. decis. 178. part. 2. & nunquam transit in iudicatum, etiam quod in commissione ad sit clausula, appellatione remota, Cas. decis. 2. num. 6. & seqq. de solut. l. 4. §. condemnatum & ibi Bart. ff. de re iud. qui appellantur defectus insanabiles. Insuper summus Pontifex non supplet

supplet defectum inhabilitatis personæ, aut alium defectum naturalem, *Pan. in c. 7. n. 5. de transact. Alex. in l. quidam consulebant nu. 12. ff. de rei iud. Rom. sing. 424. an verba rescripti & ibi add. plures cumulat. omissio termini substantialis, Bell. decis. 340 ac reliquæ nullitates processus, ante latam sententiam sanantur in beneficialibus, absque refectione expensarum, non in prophanis, nisi allegetur paupertas, *Staphyl. design. lit. iust. §. postremo quoad & c. Myns. obs. 62. cent. 4.* Innocentiana sanat terminos nulliter & male tentos in Rota, quando à die commissionis tot dies audientie effluxerunt, quot requiruntur pro eorū seruatione, sed non suffragatur, quando termini nullo modo fuerunt seruati, *Greg. xv. decis. 156. in princ. & decis. 280. nu. 7. Caputaq. decis. 292. & 3 seqq. part. 3.* debet autem iudex ex officio prouidere, vt debita solemnitates in iudicijs obseruentur, *c. causam el. 1. hoc tit.**

32 Instantia ꝑ causæ criminalis non transit ad hæredem acculati, quia crimina morte extinguuntur, *l. in S. C. tum §. si propter ff. ad Turpil. l. crimen & ibi gl. ponit. fall. ff. de pan. l. defuncto ff. de pub. iud. Gail. obser. 20. ponens fal. de pat. public. lib. 1. Myns. obs. 98. cent. 1.* instantia causæ appellationis non transit præcise, nisi filci vel alterius interfit data etiam de parte bonorum sententia, aduersus quam non alter is qui emolumentum successionis habet, potest obtinere, quam si in reddendis causis appellationis iniquitatem sententiæ detexerit, *l. vnica ff. si pend. appell. mors interuen. l. 3. & 4. C. si reus vel accus. mort. fuer. l. ex iudiciorum ff. de accus. & ibi not. fall. Salic. in l. qui de crimine num. 5. 6. & 7. C. de accus. acculatore mortuo aboletur nomen rei eo postulante, ita vt liceat alij ex integro repetere, intra triginta dies, *l. libellorum §. fin. ff. de accus. l. diuisi fratres ff. de accus. l. aut priuatim ff. ad Turpil.**

33 *pil. ex maleficijs priuatis ꝑ pœnales actio-*
Summa in Decretales,

nes earumue instantia in hæredem rei non competunt, sed hæredibus actorum competunt excepta actione iniuriarum, & si qua alia similis inueniatur, *§. non autem in princ. Instit. de perp. & temp. act.* Dictæ autem pœnales actiones si ab ipsis principalibus personis fuerint contestatæ earumque instantia & hæredibus dantur & contra hæredes transeunt. *d. §. non autem l. ex iudiciorum vers. fin. ff. de accus.* Instantia ꝑ civilis iudicij 34 per monitorium siue citationem coram suo iudice, quem declinare non potest, inchoata, *§. fin. Inst. de pœn. tamen litig. l. vbi captum ff. hoc tit. & ibi Bart. n. 3. & DD. An. h. nunc si hæres C. de litig. & ibi Bald. num. 3.* vel lite contestata transit in successorem vniuersalem rei conuenti, *l. si cum hominem ff. de fideiuss. & ibi Alex. & Bart. c. quia G. hoc tit. & ibi post gl. fin. Felin. Pan. post n. xj. & Can. l. si constante §. fin. & ibi Bart. ff. solut. matrim. Bald. in l. C. si pend. appell. mors interu. in fine vbi explicat qui sunt vniuersales hæredes. & domicilia alibi trans mare habeat, *l. si is qui Roma ff. hoc tit. & in clericum hæredem laici, c. proposuisti de for. compet. Felin. in d. c. quia 3. n. 3. & ibi Pan. Gail. obs. 37. nu. 8. & seqq. lib. 1. contrarium tenet Myns. obs. 45. cent. 3.* ac mortuo filio familias, in quem actio ex contractu vel delicto competebat, in patrem duntaxat de peculio, & quod in rem eius versum est, *l. item ex contractibus ff. de iud. pluresque rei conuenti hæredem vnum coguntur constituere defensorem, ne defensio per plures personas scissa incommodo aliquo afficiat actorem. *l. iam tamen §. si tamen plures ff. iud. solut. l. licet §. si plures in fine ff. de procur. l. si familia ff. famil. eriscunt. vt dictum est in tit. de procur. Item ꝑ transit in successores vniuersa-***

36
lis petitoris, quæ super actione inchoata inter ipsos, sicut & ipsa actio diuiditur, *l. si peritor ff. h. e. l. cum à matre & ibi gl. fin. in fine C. de rei vend. l. pacto successorum C. de pers. ideo hæredibus*

dibus actoris, non imponitur necessitas, ut per vnum litigent, sicut nec ut litigent, *l. iam tamen §. si tamen in fine ff. iud. sol. nec vobis hæredum totam actionem in iudicium inuito cohæredede perducere potest l. si petitor in fine ff. hoc tit. nisi sit super indiuiduo. l. via itineris cum ibi not. ff. de seruit. Capta contra defunctum transit in fideicommissarium vniuersalem: capta cum hærede non transit ad eum, *l. i. §. i. & l. cum hæreditas ff. ad Trebell. Bart. in d. l. si cum hominem n. 3 lucius titius §. pen. ff. ad Trebell. Ad successorem singularem ad quem transit res vel actio, ex necessitate transit instantia, super re vel actione, *l. in iudicio la. 2. ff. famil. erisc. Mohed. decis. 1 de iud. alias non transit, l. si pignor. ff. famil. erisc. Bart. in d. l. si cum hominem num. 5 & 6. ff. de fideiuss. Anchar. in c. si duo num. 5. de procur. in 6. Rot. decis. 1. de testam. in antiq. cedi tamen potest instantia ei, ad quem res vel actio transit, non ex necessitate sed ex voluntate, *l. in causa §. si ex parte ff. de procur. nisi impediat vitium litigiosi, de quo loquitur titulus ff. & C. de litig.****

36 Instantia ꝑ appellacionis in causa civili transit in hæredem, *l. i. C. si pend. appell. mors interuen. etiam re perempta. l. quamuis C. si pend. appell. mors interu. gloss. in l. vnica ff. eod. in verb. in reddendū. In causa beneficiati instantia inchoata cum defuncto super viribus dignitatis, & administrationis, transit ex parte actoris in successorem in dignitate & beneficio, Innoc. in c. signifi. auit de res. ript. Pan. Pul. h. e. in c. quia V. de iud. num. xj. vers. tertius casus & ibi Can. Rot. decis. 29. alias 377. vers. distinguebatur de procur. in nou. Anchar. in c. 1. num. 2. sequest. possess. & fruct. quia succedit in onere & honore, c. quoniam abbas de off. deleg. cap. si de quorundam de solut. etiam si proprium nomen defuncti prælati seu beneficiati in libello fuerit expressum, Innoc. in cap. gratum de off. deleg. Rot. decis. 39. in fine de procur. in nou. ac e-*

tiam ex parte rei, cap. dilecti de for. compet. Pan. in d. cap. quia V. sub num. xj. de iud. Secus si ꝑ instantia esset inchoata cum defuncto non ratione dignitatis, vel administrationis, sed pro iure suo, quo casu non transit in successorem, & habet locum c. 2. vt lit. pend. in 6. & Clem. fin. eod. tit. Pan. in d. c. quia V. sub num. xj.

Instantia ꝑ inchoata cum defuncto non transit in fiscum succedentem in bonis defuncti, quia fiscus habet separatos iudices, *l. si constante §. fin. ff. solut. matrim. & ibi Bart. & DD. Pan. in d. c. quia V. sub num. xj. cum quia fiscus succedit in bonis confiscatis per annihilationem personæ, in qua fundatum est iudicium, per mortem, aut deportationem, *l. i. ff. de interd. d. port. & c. vnde persona annihilata expirat instantia. Instantia ꝑ iure civili in criminalibus non ultra biennij, *l. fin. C. vt int. cert. temp. crimin. quost. term. in civilibus non ultra triennij metas post litem contestatam, nisi citiori tempore tollatur, protrahitur. Et currit Clerico litiganti in foro seculari, Pan. in c. eccl. sta S. Maria sub numer. 24. de constit. & Can. Capije dec. 66. num. 3. plures citans. nam forum sortiri, & statutis ac legibus subijci, iudicatur à pari, c. quæ contra, & ibi gl. in verbo aut per; in d. dist. c. illud. & ibi gl. mag. in verbo contrario modo 12. dist. l. i. in primo ff. de vsur. l. si fundus ff. de euict. Butr. in c. quod Clericus sub num. 1. vers. 2. habetur, de foro compet. & Can. exceptis causis, quæ ad ius fiscale pertinent, vel quæ ad publicas respiciunt functiones, *l. properandum & ibi gl. in verbo triennij C. hoc tit. Late Myns. obs. 44. cum quinque sequent. nec pacto prorogari potest sed abbreviari, gl. in d. l. properandum in verb. triennij & ibi la. num. 19. & 21. l. 2. & ibi gl. in verb. inhibita & l. si iudex in fine ff. hoc tit. Gail. obs. 141. sub numer. 1. & 5. lib. 1. Myns. obs. 47. & 48. cent. 3. In causis in quibus lis non contestatur, non****

habet locum d. lex properandum. Bart. nil
 litibus num. 6. & 7. C. de agricul. & cens. lib. xj.
 40 Per peremptionem ¶ instantiæ, non peri-
 muntur acta causæ tendentia ad veritatis
 indagacionem, vt sunt attestaciones testiū,
 confessiones partium; Bart. pulchre in l. cum li-
 te num. 5. & 6. ff. iud. sol. & ibi DD. Pan. in c. cau-
 sam el. 1. num. 8. de testib. & ibi Can. Put. decis.
 292. lib. 2. Verum perimuntur acta ordina-
 toria litis, siue iudicij, quoad effectus de fu-
 turo, vt per ea, & super eis non possit ferri
 sententia definitiua in alia instantia inter
 easdem personas ex eadem causa, & si lata
 fuerit, est ipso iure nulla, quia lata sine actis,
 l. 2. & ibi Bart. ff. iud. sol. l. 1. in d. l. properandum
 num. 26. vbi limitat quinque modis, non quoad
 effectus iam perfectos, & consummatos
 de præterito ante peremptionem instantiæ,
 vt per liris contestacionem quis efficitur
 malæ fidei possessor, l. nemo C. de acquir. posses.
 l. ceterum ff. de rei vend. perpetuatur actio, l.
 fin. C. de prescript. 30 vel 40. annor. res efficitur
 litigiosa, Auth. litigiosa C. de litig. & sic de cæ-
 teris, quales durant in alia instantia noua,
 cœptæ ex eadem causa, inter eandem perso-
 nas: quia hi effectus magis respiciunt cau-
 sam, quam instantiam; Bart. in l. 2. num. 3. &
 4. ff. iud. sol. vbi idem in l. 2. num. 12. C. de edend. &
 ibi DD. Pan. in c. causam el. 1. num. 9. de testib.
 Secus quando quis renunciauit instantiæ,
 quia tunc etiam hi effectus actorum perfe-
 cti pereunt, quia videtur diffidere de iure
 suo, Pan. in d. c. causam el. 1. post num. 9. Fel. in c.
 significauerunt num. 5. circa finem de testib. præ-
 fata procedunt in causa ciuili, secus in cri-
 minali in qua elapso biennio non auditur
 vterius accusator volens reiterare suam ac-
 culationem et si afferat soluere expensas, l.
 abolitionem & ibi Bald. C. de adult. Alex. in d. l.
 properandum §. fir. num. 3. & ibi DD. Myns. obs.
 41 50. cent. 3. Iure ¶ canonico instantia non

expirat triennio, gloss. 1. in c. fin. de dol. & con-
 tum. & ibi Can. cap. venerabilis c. significauerunt
 hoc tit. cap. cum olim. 2. & ibi Pan. in not. 3. de pri-
 uileg. l. 1. in l. properandum num. 27. C. de iudic. i-
 mo durat 30. annis. Achill. decis. 7. num. 3. & de-
 cis. 10. in fine vt lit. pend. & c. c. pen. hoc tit. Came-
 ra quoque Imperialis dispositioni d. l. prope-
 randum, non infilit, Myns. obs. 51. cent. 1. in fine.
 & obs. 48. cent. 2. Cautiones ¶ de stando iuri, 42
 & iudicatum soluendo, quæ peti debent an-
 te litem contestatam, postea autem peti
 non possunt, l. vnica in princ. in fine C. de satid.
 & ibi Bart. n. 5. l. 1. in l. Iulianus nu. 1. ff. qui satid-
 dare cog. & c. Præstitæ in prima instantia du-
 rant post primam sententiam, siue absolu-
 toriam, siue condemnatoriam, à qua appel-
 latum extitit, etiam in aliis instantiis, nisi in
 ipsa cautione proprium nomen iudicis fue-
 rit expressum, Paul. de Castro in l. cum apud
 Sempronium ff. iud. solui attestans ibi Rotam iudi-
 cau. ff. contra Bart. & alios ibidem tenentes eam
 mutatione instantia extinguit Cas. decis. 1. num. 7.
 & fit executio contra fideiussorem de iudi-
 cato soluendo absque nouo processu, gl. in
 l. fin. C. de vsur. rei iud. Myns. obs. 96. cent. 4. Fal-
 lit quando causa in prima instantia fuit cõ-
 missa appellacione remota, & data fuit sen-
 tentia absolutoria reo, quia cassata fuit ob-
 ligatio fideiussoris, ei que fuit acquisita ex-
 ceptio rei iudicæ, l. fin. & ibi Bart. ff. de pact.
 & admissio appellacionis ex gratia postea
 subsecuta, non potest facere re incidere fi-
 deiussorem in obligationem, sine suo con-
 sensu, litem quaritur §. qui impleto ff.
 locati & ibi Bart. & DD. Casar.
 decis. 2. nu. 4. & seqq. de lo-
 cat. & cond.